

**UNIVERZITET U NIŠU
FAKULTET ZAŠTITE NA RADU**

Dr Slavka Mitić

**VIBROUDARNI
SYSTEMI**

MONOGRAFIJA

Niš, 2006

Autor:
Dr Slavka Mitić, van. prof.
Univerzitet u Nišu
Fakultet zaštite na radu

VIBROUDARNI SISTEMI

monografija

Recenzenti:

Dr Katica (Stevanović) Hedrih, red. prof., Mašinski fakultet, Niš
Naučni saradnik Matematičkog instituta SANU
Akademik Akademije nauka visokih škola i univerziteta Ukrajine
Akademik Akademije nelinearnih nauka Moskve

Dr Vladimir Raičević, red. prof., Fakultet tehničkih nauka, Kosovska Mitrovica

---

Odlukom Naučno-nastavnog veća Fakulteta zaštite na radu u Nišu, br.03-20/9 od 22.06.2006.godine, odobreno je štampanje rukopisa kao monografija. Sva prava zadržava autor. Nijedan deo ove publikacije nije moguće prevoditi ili umnožavati u bilo kom obliku bez autorove pisane dozvole.

Napomena: Delovi rezultata istraživanja uključeni u tekst monografije su rezultati istraživanja autora angažovanog na projektu ON144002 Ministarstva nauke i zaštite životne sredine Republike Srbije.

Izdavač:
Fakultet zaštite na radu
Čarnojevića 10a, 18000 Niš

Za izdavača:
Dekan Dr Dragan Spasić, profesor Fakulteta zaštite na radu

Predsednik komisije za izdavačku delatnost:
Dr Marina Mitić, red. prof. Fakulteta zaštite na radu

Kompjuterska obrada:
Rodoljub Avramović i Zdravković Martina, dipl.inž.zžs

ISBN 86-80261-67-X

Štampa: Štamparija „SVEN“-Niš, tiraž: 100 primeraka

1. VIBROUDARNO DEJSTVO

1.1 Opšti pojmovi	7
1.2 Vibroudarno dejstvo usled zazora u kinematičkim parovima.....	9
1.3 Vibroudarno dejstvo u funkciji ostvarenja tehnološkog procesa	10
1.4 Vibroudarno dejstvo u funkciji gušenja primarnih oscilacija	17
1.5 Mašine za ispitivanje efekata vibroudarnog dejstva na uređaje.....	22
1.6 Pregled saznanja o vibroudarnim sistemima i vibroudarnom dejstvu	24

2 METODE ZA IZUČAVANJE STABILNOSTI**VIBROUDARNIH SISTEMA .....** 33

2.1 Stereomehanička teorija udara (sudara).....	33
2.1.1 Osnovna jednačina udara (sudara)	33
2.1.2 Koeficijent restitucije	35
2.1.3. Upravni centralni sudar dva tela. Gubitak kinetičke energije	37
2.2 "Tačne" metode.....	40
2.2.1 Analitička metoda "podešavanja".....	43
2.2.2 Geometrijska metoda tačkastog preslikavanja	46
2.3 Približne metode	48
2.3.1 Metoda harmonijskog balansa.....	48
2.3.2 Metoda harmonijske linearizacije	51
2.4 Numeričke i eksperimentalne metode.....	55

3. STABILNOST PERIODIČNOG KRETANJA LINEARNOG**JEDNOMASENOG VIBROUDARNOG SISTEMA.....** 63

3.1. Primena metode "podešavanja"	63
3.1.1 Jednomaseni vibroudarni sistem pobuđen periodičnom silom.....	63
3.1.2 Jednomaseni vibroudarni sistem pobuđen konstantnom i periodičnom silom.....	71
3.1.3 Jednomaseni vibroudarni sistem pobuđen dvema asinhronim periodičim silama	76
3.1.4 Klatno sa krutim dvostranim ograničivačem i periodičnom silom pobude.....	83
3.1.4.1 Klatno	86
3.1.4.2 Inverzno klatno.....	90

3.2 Primena geometrijske metode tačkastog preslikavanja	93
3.2.1 Jednodimenzionalno tačkasto preslikavanje	93
3.2.2 Dvodimenzionalno tačkasto preslikavanje.....	96
3.2.3 Geometrijsko predstavljanje dinamike linearnih vibroudarnih sistema	102

4. STABILNOST PERIODIČNOG KRETANJA NELINEARNOG JEDNOMASENOG VIBROUDARNOG SISTEMA..... 107

4.1. Dinamički modeli nelinearnih vibroudarnih sistema	107
4.1.1 Opšti matematički model	107
4.1.2 Dinamički modeli Duffing-ovog oscilatora	108
4.2 Fazni portreti.....	108
4.2.1 Fazni portreti sopstvenih oscilacija Duffing-ovog oscilatora.....	111
4.2.2 Fazni portreti prinudnih oscilacija Duffing-ovog oscilatora	117
4.3. Dvodimenzionalno tačkasto preslikavanje.....	129
4.3.1. Duffing-ov oscilator sa jednostranim krutim ograničivačem.....	130
4.3.2. Duffing-ov oscilator sa dvostranim simetričnim krutim ograničivačem.....	135

5. STABILNOST PERIODIČNOG KRETANJA LINEARNOG DVOMASENOG VIBROUDARNOG SISTEMA..... 139

5.1 Regulisano vibroudarno dejstvo u linearnom linijskom oscilatoru sa udarnom masom.....	139
5.1.1 Analitički postupak za određivanje dinamike linearnog dvomasenog vibroudarnog sistema	139
5.1.2. Fazni portreti.....	146
5.2 Regulisano vibroudarno dejstvo u linearnom torzionom oscilatoru sa udarnim masama.....	148
5.2.1 Analitički postupak za određivanje dinamike linearnog torzionog oscilatora sa udarnim masama	148
5.2.2 Fazni portreti.....	155
5.3. Geometrijsko predstavljanje vibroudarnog dejstva u linearnom oscilatoru sa udarnom masom.....	159
5.3.1 Matematički model	159
5.3.2 Analiza numeričkih rezultata	161

**6. STABILNOST PERIODIČNOG KRETANJA
NELINEARNOG DVOMASENOG
VIBROUDARNOG SISTEMA.....167**

6.1 Regulisano vibroudarno dejstvo u nelinearnom linijskom oscilatoru sa udarnom masom.....	167
6.1.1 Analitički postupak za određivanje dinamike nelinearnog oscilatora sa udarnom masom	167
6.1.2 Fazni portreti	175
6.2 Regulisano vibroudarno dejstvo u nelinearnom torzionom oscilatoru sa udarnim masama.....	179
6.2.1 Analitički postupak za određivanje dinamike nelinearnog torzionog oscilatora sa udarnim masama	179
6.2.2 Fazni portreti	185
6.3 Geometrijsko predstavljanje vibroudarnog dejstva u nelinearnom oscilatoru sa udarnom masom.....	187
6.3.1 Matematički model	187
6.3.2 Analiza numeričkih rezultata	189

**7. EKSPERIMENTALNO ISPITIVANJE
EFEKATA VIBROUDARA NA MODELU
OSCILATORA SA UDARNOM MASOM.....195**

7.1 Model oscilatora sa udarnom masom	195
7.2 Postavka eksperimenta i mernih uređaja.....	197
7.3 Analiza rezultata.....	200
7.3.1 Ispitivanje oscilatornog sistema primarne mase $M=1362.8gr$ i sekundarne mase $m=130.6gr$ (na dijagramima obeležena kao velika kuglica).....	200
7.3.2 Ispitivanje oscilatornog sistema primarne mase $M=1485.0 gr$ i sekundarne mase $m=44.8 gr$ (na dijagramima obeležena kao srednja kuglica).....	203
7.3.3 Ispitivanje oscilatornog sistema primarne mase $M=1522.8gr$ i sekundarne mase $m=28.2 gr$ (na dijagramima obeležena kao mala kuglica).....	206

LITERATURA	211
SPISAK NAJČEŠĆE UPOTREBLJAVANIH OZNAKA.....	221
INDEKS POJMOVA I IMENA	223
SUMMARY.....	227